

גליון 47

שבטי ישראל

תשרי תשפ"ה

בסימן חודש תשרי

הפינה
לצעירים

מתכון
לזום ועסיד
משגע!

הלכות
ומנהגים
לחודש
תשרי

בואו היכנסו לאתר מורשת הרמב"ם המתחדש!

באתר תוכלו
לעקוב אחרי
ארועים מגוונים,
הרצאות, וکنסים.
בנוסף תוכלו
למצוא עלוני פרשת
שבוע לילדים
ומבוגרים!
מחכים לכם!

בפתח הדברים

קוראים יקרים, אנו שמחים להגיש בפניכם גיליון נוסף של עלון שבטי ישראל מבית מרכז מורשת הרמב"ם ועדות ישראל. גיליון מבית היוצר של המרכז המתחדש בעיר הקודש טבריה העוסק בימים אלו בהרחבת הפעילות ובמחקר אודות עדות ישראל השונות.

גיליונות עלון שבטי ישראל יעסקו בעזרת ה' בהיבטים שונים של תרבות, היסטוריה, הלכה ומחקר בעדות ישראל השונות. גיליון מורחב זה, מוקדש לחגי תשרי על חגיו ומנהגיו.

בתפילה שיתקבלו תפילותינו ברצון ונזכה כולנו לבריאות איתנה, שפע וברכה. תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה.

שנה חדשה.

עת שערי רצון נפתחים.

שערי תפילה

ספרים פתוחים.

לכתוב ולחתום כל אדם

לחיים טובים

לשנה של חיים,

של שלוה,

של שלום ורווחה.

שנה טובה,

מתוקה,

מרפאת מכל הכאבים

מנהל תוכן: עותניאל מנצור

עריכה: אביטל לוי

עיצוב: רבקי שאולזון

ערב ראש השנה בסידורי תימן

מאת ד"ר משה גברא

שמה. ויש שנהגו לטבול בערב ראשנה במקוה ובה תלוי גם כן להתקבל תפלתו ביום הנורא יום הדין דראש השנה. ומצוה על כל אדם להסתפר ולרחוץ ערב ר"ה ואח"כ ילך להתפלל גם כן תפלת מנחה בבית הכנסת באימה ויראה..."

ויש לשים לב לניסוח המדויק של מהרי"ץ בדבריו, לגבי הליכה לקברות צדיקים, תענית בערב ראש השנה וטבילה במקווה כתב בנוסח "ויש פרושים... ויש שנהגו", ואילו לגבי תספורת ורחיצה בערב החג כתב "ומצוה", והדברים מובנים שכן מקורם במנהגי תימן העתיקים. בכל ערב שבת וחג הקפידו בתימן להסתפר ולרחוץ לכבוד שבת וחג, וזוהי מצוות כבוד שבת, ומצווה זו עתיקת יומין מימי ישעיה הנביא כפי שכתוב "וקראת לשבת עונג ולכבוד ה' מכובד", ואילו שלושת המנהגים האחרים הם מנהגים חדשים שחדרו לתימן בדורות הסמוכים למהרי"ץ, מנהגים שלא התפשטו מאוד בציבור, ולכן מהרי"ץ ניסח זאת במילים "יש פרושים" ו"יש שנהגו".

וכך היה מנהג תימן הפשוט בקרב קהילות הבלדי, להקפיד להסתפר ולהתרחץ בכל

בכל סידורי תימן הקדומים לא מוזכרים המנהגים של תענית בערב ראש השנה, הליכה לקברי צדיקים, טבילה במקווה, תספורת ורחיצה לכבוד החג, ועוד. כמו כן לא הוזכרו בסידורי תימן הקדומים תפילת מנחה לערב ראש השנה, כיון שהיא תפילת החול הרגילה.

שלושת המנהגים הראשונים לא הוזכרו, כיון שלא נהגו בהם בעבר בתימן, ואילו תספורת ורחיצה, ברור שהיו נוהגים בערב ראש השנה, כפי שנהגו בכל ערב שבת וחג, ולא היה בזה מנהג מיוחד דווקא בערב ר"ה.

מהרי"ץ, אשר כתב את סידורו במחצית השנייה של המאה ה"ח, לא התייחס למנהגים אלו בגוף הסידור כיון שבגוף הסידור כתב בד"כ את הנוסח מהסידורים הקדומים, ובפירוש לסידור כתב מנהגים חדשים רבים, ובמנהגים אלו כתב "הרבה פרושים נהגו להתענות בערב ראש השנה זכות הוא להם, זכות הוא לו לוותר שלישי עונותיו כדאיתא במדרש... ויש שנהגו לילך על קברי הצדיקים כדי שיבקשו המה רחמים עלינו וגם הוא יבקש רחמים עליהם

ראש השנה בבית הכנסת להתרת נדרים ושבעות, ועושים שני ענינים, תחלה לתקן מה שקלקלו לעשות התרה על העבר..."

הווי אומר, שמנהג זה של התרת נדרים הגיע לתימן ממנהג ארץ ישראל ופשט בתימן וברוב קהילות הבלדי, ומי שלא הספיק התרת נדרים בערב ראש השנה עושה עד יום כיפור.

ערב שבת וחג, אך לא נהוג להתענות וללכת לקברי צדיקים, והמהדרים היו טובלים במקווה.

מנהג נוסף שהזכיר מהרי"ץ בסידורו הוא המנהג שנוהגים בערב ראש השנה, לעשות התרת נדרים לאחר תפילת שחרית, ונחלקים הציבור לשתי כתות ואומרים "שמעו נא רבותי". וכתב מהרי"ץ בפירושו לסידור "מנהג ארץ ישראל להתאסף בערב

אגידת הלולב ביהדות תימן

מאת: עותניאל מנצור

ידוע דברי הגמרא בסוכה(לג.) שמצוות אגידת הלולב הוא לא חובה, אך יש בו מדין 'זה אלי ואנוהו', היינו מבחינת הידור מצווה יש לאגוד את ארבעת המינים, אך אם נטל אחד אחד יצא י"ח. וכבר פסק זאת הרמב"ם בהלכות לולב(פ"ז ה"ו), וז"ל: "מצווה מן המובחר לאגוד לולב והדס וערבה ולעשות שלושתן אגודה אחת... ואם לא אגדן ונטלן אחד אחד יצא" וכ"פ השו"ע סי' תרנא סעי' א).

אחרי שראינו דברים אלה נביט במנהג תימן עצמו כפי שמתאר לנו הגר"י קאפח בספרו הליכות תימן, וז"ל: "בערב החג, בשעות שלאחר הצהריים, אוגדים את הלולב. וכן סדר אגידתו: אדם שם את פני הלולב כלפי פניו, כששדרו למטה על הרצפה, מניח שלשה הדסים מימין הלולב, ושני בדי ערבה משמאלו, ואוגדים שלשה אגדים" (עמ' 33).

אנו נמצאים לאחר חודש של אמירת פיוטים הנקרא בפיי יהודי תימן 'אשמורות', שבו כולם עטופים בטליתות מצויצות, וקוראים את הפיוטים הקבועים בחדרת קודש וברעדה.

ועתה הגענו לחודש תשרי, חודש מיוחד מאוד, הן בפן הרוחני שהרי חודש זה מכיל מצוות רבות: תשובה, צדקה, תפילה ועוד. והן בפן המעשי, שעל מנת לקיים מצוות רבות בחגים אלו דרוש עשייה כבירה, למשל: ניקוי השופר, בניית סוכה, גזימת הלולב, עשיית האגודה ועוד כהנה וכהנה

במאמר קצר זה אביא את סדר אגידת ארבעת המינים שמצווה זו אחת מיני רבות בחודש זה, ונתאר את תהליך עשיית המצווה עצמה, היינו כיצד מכינים את המצווה ומהו אופן מנהג יהודי תימן באגידת הלולב.

מה טוב חלקינו מה נעים גורלנו, שהחזקנו עד היום במנהגי אבותינו הקדושים נע"ג דור אחר דור ובכללם מנהג זה להרבות לנוי מצוה בהדס שוטה, לבד מג' בדים הדס משולש" (בארות יצחק הל' לולב ס"ק קיז, יש לציין שדעת הגר"י צובירי שאין להוסיף הדסים כלל על ג' בדי המצווה, עיין ויצבור יוסף בר, ח"ג פרק כב).

מכאן אצא בברכה ובתפילה לאחינו בית ישראל, במיוחד לדור הצעיר שצמא לדברי חכמינו ולמנהגי ריבותינו היותר קדומים, הבה נחזיר עטרה ליושנה ונקדם את משיח צדקנו, מי יתן ונמשיך לדבוק במורשת אבותינו הקדומה שנעוצה עמוק עמוק במורשת היהדות בכלל.

ונזכה כל עמ"י בכלל וקוראי עלון האגודה בפרט להכתב בספר החיים ובספר הזכרון

שנה טובה!

דעה נוספת יש לציין במנהג תימן, וזו דעתו של הגר"י צובירי, וז"ל: "ואוגד חמישה אגדים... ומשיב הלולב על גבי השולחן או על ברכיו שהוא יושב על כסא, באופן שאחורי הלולב (שדרה) יהיה למעלה, ופני הלולב (קליפה אדומה) יהיו למטה" (סידור כנסת-הגדולה עמ' תמז-תפב).

אגב אורחא, ידוע שרוב יהודי תימן הוסיפו 'הדס שוטה' לאגידת ארבעת המינים, שהרי כבר הרמב"ם עצמו פסק בלכות לולב (פ"ז ה"ז) שמכל מין נוטל כפי שקבעו חז"ל, אך בהדס יכול להוסיף משום נוי מצווה.

ונביא את תיאורו של הגר"י קאפח בספרו הלכות תימן(שם): "אח"כ כורך מסביב אגודה גדולה של הדס שוטה וחוזר ואוגד מלמעלה לנוי המצווה ולהידורה".

ואחתום בדבריו של הגר"י רצאבי: "אשרינו

דמויות מופת בעדות ישראל

מאת: דוד חוברי

ר' עודד בן יוסף עוזרי

'ימין משה' ואליו נוספו עוד מס' נספחים היה זה בשנת 1769. מעניין מאוד שלחיבור זה צירף הסופר גם חלק גדול בהקדמתו מדברי המהרי"ץ לחיבור 'ראשי בשמים' שכתב ר' דוד משרקי. כתב היד השני הוא סידור שנכתב בשנת 1777 למזמינו דוד בן זכריה שסוף. סידור זה מושפע מאוד מקבלת האר"י ומשלב בתוכו גם ממנהגי תימן בשלוש רגלים. למעשה זהו סידור חלקי בלבד לימות החגים והצומות ומייצג את סידורי המאה ה-18. כנראה שהסופר התפרנס מכתיבת ספרים כי הוא אחל לעצמו לכתוב עוד

ר' עודד בא מהישוב גדס הנמצא בדרום תימן קרוב לעדן. כפר זה על פי המסורת נחשב לאחד מהכפרים העתיקים ביותר בהם התיישבו יהודי תימן לראשונה מאז הגעתם לשם. התושבים המקומיים ידעו להצביע על מיקומו הקדום של הכפר היהודי העתיק שכבר חרב ושהיה בראש ההר דרומית לישוב הנוכחי. ר' עודד העתיק מס' חיבורים חלקם לצורך אישי וחלקם למען אחרים שהזמינו. בידינו נותרו שניים מכתביו. האחד חיבור העוסק בהלכות שחיטה - העתקת חיבורו של ר' משה וינטורה הנקרא

הכתיבה במדור זה בגליונות הקודמים ובהמשך נלקחים מספרו של דר' גברא כשם הכותר

קהילת
אבני החושן
מרכז תרני פתאל

מרכז מורשת
הרמב"ם
Maimonides
Heritage Center

חמד
בית חינוך כמשכחה
מרכזי בני ספר

"שומר מכל משמר את שלום
העם ושלום המדינה, והאמת
והשלום אהבו" (הרב עוזיאל זצ"ל)

במלאה
71 שנים לפטירתו
של הראשון לציון
והרב הראשי לישראל

בן ציון מאיר חי עוזיאל

זצ"ל

הרב

הפיקוח על רבני בתי הספר בחמ"ד
מזמין את נוער גבעת-שמואל והסביבה לערב התעוררות ומליחות

24:30
סליחות ברוב עם
מפי הפייטן
עוזיאל סבתו הי"ד

22:30 הרב הראל מקיים שליט"א מדרין ארצי לרבני על-יסודי בחמ"ד
צידה לדרך לשנה החדשה ממשנת הרב עוזיאל

23:00 הרב אנינדב אבוקרט שליט"א רב קהילת "אבני החושן"
עוז התשובה במשנתו של הרב עוזיאל

23:30 הפסקה, כיבוד ומוזיקת רקע

23:45 הרב אייל ורד שליט"א
דברי התעוררות לקראת הסליחות

יום חמישי, כ"ג אלול ה'תשפ"ד
(26.09.24)

"מרכז פתאל"
רח' עוזי חייטמן 8, גבעת שמואל

בברכת ברוכים הבאים בשם ה'

הוועד להוצאת
כתבי הרב עוזיאל זצ"ל

הרב עותניאל מנצור
מפקח ארצי על רבני חמ"ד

קהילת
'אבני החושן'

היסטוריית יהודי תימן

מאת: דוד חוברי

נתחיל בציטוט מדבריו של ר' סליימאן בן יחיא חבשוש בחיבורו 'אשכולות מרורות' המתאר את המציאות העגומה דאז של שלהי המאה ה-19: " אשר היו בחורי חמ"ר ושכ"ר (הלומי יין-שכורים) מפנים עיתותם לכל כלי עוגב בדברי חשק ודברי זימה ומכניסים בליבם אש התאוה, אש שלהבת היצר, אש הבערות והסכלות, וילמדו מדרכי האמורי ומתורתם ומחוקם וממעשיהם ומתועבות ארץ מצרים עד אשר הייתה דרך כבושה כתורה חדשה וכל פה דובר נבלה. ויטמאו אשת איש בפרך (בפה רך, לשון פיתוי) וגם ביד חזקה. כסדום היינו לעמורה דמינו ואין פוצה פה ומצפצף. כי בארזים נפלה שלהבת העבירה ומה יעשו איזובי הקיר?...ולא נשארו רועים כי אם עוורים". רואים אנו מתיאור עגום זה של ר' חבשוש בן התקופה המתאר את ההתדרדרות המוסרית העגומה שפקדה את הקהילה ואת חוסר האונים והיכולת לעשות משהו כי אין הנהגה.

כמו כן בשנת 1905 הוציא האימאם יחיא, לאחר שהוא כובש את צנעא, צו מלכותי מטעמו לבעור הזנות מקרב היהודים. וכך הוא מצווה את מנהיגי הקהילה ששרדו את המצור, הרעב

כל פרקי ההיסטוריה במדור זה נלקחים מכתביהם של חוקרי תימן בדורות האחרונים: ירצהבי, טובי, אגימאני, יניני, ב.צ. תולדות יהודי תימן בשלהי המאה ה-19). עראקי - קלורמן, מצדוק, ש.ד. גויטיין, א. קליין-פרנק, ר' י. קאפח, ר' ע. קורח, ועוד ועוד

בפרק זה נמשיך לתאר את תהליך התמוטטותה ושקיעתה של קהילת יהודי צנעא מסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20. בצד הביטחון היחסי שהביא השלטון העות'מאני ליושבי הערים, הרי הוא אף הביא עימו גם שחיתות המידות, שוחד, זנות ושכרות. רעה חולה זו לא פסחה על יהודי תימן וראינו כי בין השנים 8-1877 ניסה החכם באשי יצחק שאול שהגיע מתורכיה לבער את נגע הזנות מקרב הקהילה אך כאשר אחיזת שלטון הרסן הלכה והתרופפה מידי ראשי הקהילה ובמיוחד לאחר מותו של ר' סליימאן קארה בשנת 1889 חזרו רבים מיהודי צנעא לסורם וההפקרות פשתה בקרב המחנה. אחד הפגעים החמורים ביותר שידעה יהדות תימן הן בצנעא והן מחוצה לה בכל מקום בקרבת המחנות של חיילי הצבא התורכי הייתה מכת הפריצות. על כך אנו למדים הן מכרוניקות יהודיות שנכתבו והן על פי צו מלכותי שהוצא ע"י האימאם העולה.

המוסרית בקרב היהודים באה לידי ביטוי חריג שלא מצאנו כדוגמתו מאז ומעולם וזה מעשי רצח של יהודים על ידי יהודים. המניעים היו מעשי שוד וביזה ואפילו מעשה נבלה של רצח אישה ערירית לצורך פולחני, כביכול רפואי, שחלקים פנימיים מגופתה הוצאו לצורך 'רפיוי' של מחלת הצרעת אצל אחד מהשליטים. כל זה משקף את שפל המדרגה שאליה הגיעו היהודים. התירוץ כביכול לבצוע מעשים

נבזים ושפלים שכאלה היה בחוסר הנהגה מרסנת והשתוללות יצרים אפילים שהתעוררו בעקבות האנארכיה שבאה בגין פגעי הבצורת, הרעב והמלחמות.

אין ספק שהשיא של תקופת שפל זו בחיי היהודים בצנעא בא לידי ביטוי מכריע בעקבות המצור הממושך והקשה של שנת תרס"ה (1905) הידוע בכינויו "חוזאת אלנפר" – מצור הנפר, שזה סוג של מידת היבש, מידה מועטה ביותר.

המשקף את הידוק המצור עד כדי כך שאסור היה להכניס לעיר מידת 'נפר' של תבואה ומי שעשה זאת הסתכן בנפש

והמלחמות: "...ושמרו דתכם והיזהרו בכבוד המוסלמים ובמצוותם והסירו הנאפופות והתועבות..." יש לציין שהתנהגות קלוקלת זו לא הייתה נחלתם של יהודי צנעא בלבד אלא גם הגיעה לקהילות אחרות שהיו מתי מעט מהם שעברו על דיני ישראל. כך קרה ליהודי עמראן בשנת 1900 שנענשו בידי שמיים ושיטפון מים קיצוני שלווח במפולות סחף שהרס את בתי היהודים ועשרות נספו. היהודים ראו בזה עונש משמיים על כך שיהודים מבני המקום קלקלו דרכיהם.

תופעה נוספת שלילית בתקופה זו הייתה הפנייה לערכאות של הגויים במקום לבית הדין הרבני. כך הלכו ורבו המלשינים לשלטונות דבר שגרם לחוסר אמון ולחשדנות בקרב הקהילה, ולמעשה פורר את הלכידות הפנימית והגביר את השנאה. בסופו של דבר התדרדרות זו הובילה לסגירתו וביטולו של בית הדין בשנת 1902 וחורבן הקהילה והמצור של 1905 היוו השיא שבשפל הקהילתי מזה 15 שנה.

באותה תקופה אפלה נתפסו מס' זייפני מטבע יהודים ונענשו על ידי השלטונות. למרבה המזל לא לחלה שנאה זו לפגיעה כללית בכל היהודים. למרבה הצער והפלא פריצת הגדר

הנהגות ואורחות חיים בעדות ישראל השונות

מאת דוד חוברי

עלי הגת

למקור השם הוא בערבית -'קאת' בחלק מהדיאלקטים הערביים במחוזות שונים בתימן נהגת הק"וף כגימל ומכאן ההגייה הרווחת גם בארצנו לקרא לצמח זה בשם גת. שמו המדעי של הצמח נקרא: *Catha edulis* למעשה זהו שיח שעליו משמשים ללעיסה על מנת למצות את החומרים הפעילים הנמצאים בעליו ושנקראים קאתין וקאתינון והם משפיעים על מצב הרוח של הלועס. הגת נלעסת במדינות באפריקה ובאסיה. באתיופיה ובסומליה הצמח נקרא 'צ'את', במזרח אפריקה - 'מירה', באוגנדה - 'מוסיטאט' ובשפה הסוהילית - 'מלונגה'. ישנן עוד שמות לגת בשפות אחרות. כל זה מעיד על תפוצתו הנרחבת של צמח זה ועל שימושו הנרחב בקרב עשרות מיליוני משתמשים מידי יום ביומו עד כדי התמכרות. מה מביא אנשים רבים להתמכר לצמח זה? האם הוא מוגדר כסם בדרך כלשהי? האם יש סכנה בריאותית בשימוש בו? על שאלות אלה ואחרות ננסה לענות במאמר זה.

על שמו של צמח זה במקורותינו ישנן שתי עדויות האחת בתרגומו של יונתן בן עוזיאל לפס' בבראשית כ"ב, ג' - "ויבקע עצי עולה" - וקטע קיסין דקיתא ותאנתא ודקלא דחזיין לעלתא' כלומר לדעת תרגום יונתן, עצי העולה שהכין אברהם אבינו לעקדת יצחק היו מענפי שיח הגת ובנוסף מעצי התאנה והדקל שתערובת עצים זאת הייתה ראויה.

המקור השני עפ"י פירושו של אחד מחכמי תימן שכתב את פירוש המרגלית על המדרש הגדול בשנת 1580 לדעתו הגת הוא צמח 'הקניה' שנזכר בתלמוד הבבלי מסכת ברכות דף נ"ו עמ' ב' " קרא, קורא, קירא, קניא, - כולהו מעלו לחלמא" כלומר כל סוגי הצמחים הנ"ל דלעת, לב הדקל, שעוה וקנה שלדעת המפרש שלנו הינו הגת, כולם יפים לחלום דהיינו מפעילים את הדמיון. דבר זה מחזק לנו את ההבנה בענייני סמי הזיה ואולי פנטסיות.

אם כן כיצד באמת משפיעים מיצי עלי הגת על האדם? ממחקרים רבים שנעשו נראה שההשפעה משתנה על פי הכמות משך זמן הלעיסה וכל אחד מגיב אחרת. יש החשים עליזות ושמחה, יש המתרגשים יש שכושר הריכוז והביטחון העצמי גוברים, יש כאלה שהערנות אצלם גוברת, יש שכושר הדיבור אצלם משתפר ויש ההופכים להיות יותר חברתיים. מ"מ צמח זה לא הוכח כגורם לנזקים בריאותיים למעט מקרים מועטים של תלות פסיכולוגית מעין תחילתה של התמכרות. כך שכל אחד מגיב באופן אינדיווידואלי ובצורה שונה.

בדירוג העולמי צמח הגת נמצא במקום האחרון אחרי אלכוהול סיגריות וקפה. בודאי שאין בכך המלצה לצרוך אותו תדיר.

לצמח הגת ישנם גם ערכים תזונתיים הוא משופע בברזל פי 18 מברוקולי, ויטמין סי, סידן ובטא קרוטן ועוד.

לעיסת הגת בתימן נחשבת עד היום למכת מדינה מליוני אנשים צורכים צמח זה מידי יום ביומו ולמעשה כלכלת המדינה מונעת באופן משמעותי כתוצאה מכך. אם צמח הקפה תופס מקום ראשון בכלכלת תימן הרי שהגת נמצא אחריו. מאות אלפי משפחות ואלפי כפרים מתקיימים מצמח זה. שווקי הגת הם מהעיקריים בתימן והמטעים תופסים כל חלקה טובה. יש שהעדיפו לעקור גנים כרמים ופרדסים ולנטוע במקומם מטעי גת. ההצדקה לשימוש היומיומי בגת באה לידי ביטוי נפוץ בלשונם של המוסלמים: 'הקאת הוא העינוג למוסלמים והענבים (היין) ליהודים'.

חבילות הגת נקטפות מידי יום, נאגדות ונקשרות בחבילות הנקראות ביחיד 'מרבאט' וברבים 'מראבוט' אלה מגיעים לשווקים בשיירות של גמלים וחמורים העמוסים לעיפה, כיום כנראה שהמכוניות והמשאיות החליפו את בעלי החיים, במשך שעות ספורות עד שעות הצהריים כל הסחורה נמכרת בשווקים ומיליוני חבילות מגיעות אחר כבוד לבתים. כך מידי יום ביומו משעה שתיים בצהריים ועד שש בערב כל המדינה מושבתת כולם נשים וגברים לועסים גת.

למעשה מדובר בטקסיות יומיומית שהפכה לסוג של התמכרות לאומית ועל כך אמשיך לספר בגיליון הבא.

יחד שבטי ישראל

סיפורים אותנטיים

פרננדו מוניצ'ור, נולד בעיר קורדובה שבארגנטינה בשנת תש"ד. הוריו היו רוקחים וביוכימאים במקצועם.

פרננדו הכיר את אשתו בחוגים יהודים ציוניים בקורדובה. שבועיים לאחר החתונה הם עלו לארץ ישראל, כחלק מהתנועה הציונית בעיר. שנתיים לאחר מכן, ההורים שלנו עלו גם לישראל.

פרננדו ואשתו עלו לארץ לאחר מלחמת יום כיפור. במרכז הקליטה בחיפה הם למדו עברית והחלו את ההתאקלמות בארץ.

פרננדו שרת בהתנדבות בחיל השריון בתפקיד בכיר ואז החל את עבודתו כרוקח, ממשיך את המקצוע בו עסקו הוריו.

פרננדו התאקלם בישראל בהדרגה, מתמודד עם אתגרי השפה והתרבות. הוא עבד כרוקח, ממשיך את מסורת הוריו, בעוד אשתו לימדה ספרדית בתיכון מקומי. שנה לאחר עלייתם, נולדה בתם תמר, ובעקבות זאת עלו גם הוריו של פרננדו לארץ. יחד, הם פתחו בית מרקחת משפחתי בחיפה, שהפך למוקד עבור עולים מדרום אמריקה. מתוך געגוע לקהילה שהשאיר מאחור, פרננדו יזם מועדון לדוברי ספרדית, שצמח והפך למרכז תרבותי משגשג. דרך פעילותו, פרננדו לא רק בנה חיים חדשים בישראל, אלא גם יצר גשר בין תרבויות, מחבר את עברו בארגנטינה עם עתידו בארץ החדשה.

הישיבה הגבוהה-הסדר "ראשון לציון"
בית היוצר של הנשמה הישראלית
"אורות הראייה"

מרכז המידע
המרכז הלאומי
למורשת ישראל

ראשון לציון
אתם במרכז

המרכז למורשת הרמב"ם ועדות ישראל
בשיתוף עיריית ראשון לציון המחלקת תרבות תורנית יחד עם בית כנסת הרשב"י
מזמינים את הציבור הרחב ל-

לילה של הכנה לראש השנה
וסל ירחות
בנוסף למוקטלי
עם הפייטן העולמי **ליאור אלמליח**

והפייטן הרב דויד טימסית

ביום שני כז' באלול 30/9/24

בבית"כ הרשב"י ש"י עגנון 1 ראשון לציון

23:30 מופע חימום הלב ודברי תורה וברכה // 00:30 התחלת הסליחות

דברי פתיחה וברכה:

הרב עותניאל מנצור
מנהל מרכז מורשת הרמב"ם
נועם חדר הי"ו
חבר מועצת העיר ומחזיק תיק החמ"ד

בהובלת תלמידי
ישיבת ההסדר

דברי תורה מפי

מו"ר הרב שלמה לוי שליט"א
ראש ישיבת ההסדר וחבר לשכת הרבנות

הרב חיים אזולאי שליט"א
הרב שניר שחר שליט"א
רב בית הכנסת וראש בית המדרש אורות הרשב"י

לפרטים: אלי חיות 052-7506660

פינת ההלכה

הלכות סוכה

עמיד טפח זה במרחק של פחות משלֹוֹ- שה טפחים מהדופן השנייה (כמבואר להלן ו). היתה הסוכה גבוהה מעשרים אמה (כ-9 מטר) – פסולה, הואיל והסוֹרֵ כה צריכה להיות דירת ארעי, ואילו סכך שעומד בגובה כזה חייב שיהיה לו מבנה קבוע כדי להחזיקו. ויש לדעת שעיקר ביי טוי הארעיות שבסוכה צריך להיות בסכך, אבל הדפנות יכולות להיות קבועות לגמֵ רי, כל זמן שאין הכרח בכך לצורך הסכך. ולכן מותר להסיר את תקרת הבית ולהניח במקומה סכך, שהואיל וגובה הסכך פחות מעשרים אמה, הוא לא נזקק למבנה קבע כדי להעמידו. [1]

בית שהגג שלו עשוי מעץ פסול לסוכה, מפני שהסכך צריך להיות ארעי, ואילו תקרת הבית קבועה. וכדי שלא יטעו לה־ תיר תקרה של עץ, הוסיפו חכמים ואסרו לסכך בנסרים שהיו רגילים לעשות מהם תקרה, כפי שיבואר להלן (הלכה ד). כיוון שהסוכה דירת ארעי, אפשר לה־ קימה על עגלה או רכב או ספינה, והיא כשרה גם בעת הנסיעה, ובתנאי שדפ־ נותיה והסכך שלה יכולים לעמוד ברוח מצויה (שו"ע תרכח, ב; שעה צ"א). כיוון שהסוכה דירת ארעי, היא פטורה ממזוזה (שו"ע יו"ד רפז, יא).

מצווה לשבת בסוכה במשך שבעת ימי חג הסוכות, שנאמר (ויקרא כג, מב-מג): "בַּסֶּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשֵׁבוּ בַּסֶּכֶת. לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַּסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". וכן נאמר (דברים טז, יג): "חַג הַסֶּכֶת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאֶסְפָּד מִגָּרְנָךְ וּמִמִּקְבֶּךָ". עניינה של המצווה, שבשבעת ימי חג הסוכות נגור בסוכה. ומהי סוכה? דירת ארעי (סוכה ב, א). שני תנאים צריכים להתקיים בסוכה כדי שתחשב דירת ארעי: (א) שתהיה ראויה לדירה, (ב) שתהיה ארעית.

לפיכך, אם היה גובה חללה של הסוכה פחות מעשרה טפחים (כ-80 ס"מ), או שהיה רוחב חללה פחות משבעה טפחים (כ-56 ס"מ) – פסולה, הואיל וזו דירה סרוחה שאפילו לדירת ארעי אינה יכולה להיחשב, מפני שגם בדוחק, אדם אחד אינו יכול לשבת בה ולאכול. ואפילו היתה הסוכה ארוכה הרבה, אם רוחבה פחות משבעה טפחים – פסולה (סוכה ב, א; מ"ב תרלז, א).

כיוון שהסוכה דירת ארעי, אין צורך שיהיו לה ארבע דפנות, אלא די שיהיו לה שתי דפנות וטפח. ואמרו חכמים שצריך לה־

יחד עם עלייתו של החומר לדרגה של כלי בעל משמעות, הוא נעשה מוכן לקבלת טומאה, ואז אם יגע בו מת או אחד משאר הדברים המטמאים – הוא ייטמא. וכבר משעה שהצומח עבר עיבוד והגיע לדרגה שהוא יכול לקבל טומאה, הוא פסול לסכך, למרות שבפועל עדיין לא נטמא.

פירות וירקות שראויים למאכל אדם, יכולים לקבל טומאה ואין מסככים בהם. אבל אם הם ראויים למאכל בהמה בלבד, אינם מקבלים טומאה ומסככים בהם (שו"ע תרכט, ט-יא).

מחצלת שעשויה מקנים או קש, אם עשו אותה לשכיבה – נעשתה ראויה לקבל טומאה ופסולה לסכך, ואם נעשתה כדי לסכך בה – אינה ראויה לקבל טומאה וכשרה. במקום שרגילים לעשות מחצלות לשכיבה בלבד, גם אם עשו מחצלת לסכך – פסולה, מפני מראית עין (שו"ע ורמ"א תרכט, ו).

אין מסככים בשברי מיטה וכלים, ולמרות שלאחר שנשברו הם אינם מקבלים טומאה, אסרו חכמים לסכך בהם שמא יטעו ויסככו בהם בעודם יכולים לקבל טומאה (שו"ע תרכט, א-ב). [2]

אסרו חכמים לסכך בפשתן שהתחילו לעבדו כדי לעשות ממנו חוטים, הואיל והשתנה מצורתו הטבעית. לפיכך, אסור לסכך בנייר וקרטון שהופקו משבבי עצים, הואיל והעיבוד שעברו שינה את צורתם. וכן אסור לסכך בצמר גפן (ירושלמי, רמב"ם, מ"ב תרכט, יג).

היו דפנותיה של הסוכה רעועות באופן שאינן יכולות לעמוד ברוח מצויה, או שהיה הסכך שלה עשוי גבעולים ועלים שעומדים להתייבש ולנשוור במשך שבעת ימי החג – פסולה, שאפילו לכלל דירת ארעי לא הגיעה (שו"ע תרכח, ב; תרכט, יב).

ב – ממה עשוי סכך כשר

הסכך הוא עיקר הסוכה, ועל שמו היא נקראת 'סוכה'. על הסכך לעמוד בשלושה תנאים: א) שיהיה ממין צומח. ב) שיהיה מנותק ממקור גידולו. ג) שלא יעבור עיבוד שיכשיר אותו לקבל טומאה. ונבאר יותר:

התנאי הראשון, שחומר הסכך יהיה מדבר שגידולו מן הקרקע, כלומר ממין הצומח, כעצים ושיחים. אבל ברזל, עפר ופלסטיק, אע"פ שמקורם מהאדמה, כיוון שאינם צומחים – פסולים לסוכה. וכן עורות של בעלי חיים, למרות שהם ניזונים מהקרקע, אינם נחשבים גידולי קרקע.

התנאי השני, שהסכך יהיה מנותק ממקור גידולו, לכן ענפי אילן וצמחים מטפסים – פסולים לסכך, הואיל והם מחוברים לקרקע.

התנאי השלישי, שהסכך לא יהיה מדבר המקבל טומאה. ככלל, כל דבר בצורתו הגולמית בטבע אינו יכול לקבל טומאה, ולאחר שעבר עיבוד כדי להיות ראוי לשימוש האדם, הוא יכול לקבל טומאה. למשל, גזעים, ענפים ואף קרשי בניין פשוטים, אינם ראויים לקבל טומאה. אבל אם עשו מהם כלים, כסאות ומיטות – הרי הם מקבלים טומאה ופסולים לסכך.

פינת המתכונים

זום ועסיד

מתוך אתר: תבשילים וחלומות

מצרכבים:

פאריזיבום אצום (פבלאוה פלנר)

2 גביעים למנת חמוצב 15%

3 גביעים ג'ל 4.5%

250 גרם גבינה לבנה 5%

כף מלח

כוס קמח (140 גרם)

4 וביץ כוסות מי ביץ (ליטר)

מלח מרזב אימון

פאריזיבום אצום

10 וחצי כוסות מי ביץ (2 ליטר + 720

מיליליטר)

כף מלח

3 כוסות סוּלָה (חצי קילו)

כוס וחצי קמח (200 גרם)

פנות:

1. מכינים את הפזום - מוצרבים בטח קצרה

כוס קמח (140 גרם) צץ 2 כוסות מיץ (480

מיליליטר) צד לרקחה נים אלוטין ומתקבלת בליזה

חוקה. מניחים בצד.

2. מכינים את טח סיר 2 גביעי למנת חמוצב,

3 גביעי ג'ל, 250 גרם גבינה לבנה, 2 וביץ

כוסות מיץ (520 מיליליטר), כף מלח, מלח מרזב

אימון ומוצרבים היטב בזרת מטרפה כ - 3

דקות צד לקבלת בליזה אחידה.

3. מניחים את הסיר צד ארבעה ביונות ומוצרבים

אלא הפסקה צד לרזאים לפבלאוה רומת ומאלה

בוליות. לפבלאוה רומת ומאלה בוליות מוצרבים

את הסיר ארבעה רטי מוכה בכיריים, מוצרבים

את בליזה רקחה לבקורה, מוסיפים אותה הצץ דק

אסיר, ומבלים כ - 6 דקות ומוצרבים כא בצץ. בצץ

בצד הפבלאוה תמחו ארסמיק. לפבלאוה סמיכה, רומת

ומאלה בוליות ומכבים ארבעה ומניחים את הסיר בצד.

4. מכינים את פרוסיד - מוצרבים בקצרה כוס וחצי

קמח (200 גרם) צץ 2 כוסות מיץ (480 מיליליטר)

צד למתקבלת בליזה חוקה ומניחים בצד.

5. בסיר רוח צד ארבעה ביונות מחממים 8 וחצי כוסות

מיץ (ליטר וחצי), כף מלח ומגזאים אסך רתימה.

לפחות חמיש, אסך לפתס רומת מוסיפים 3 כוסות

סוּלָה (חצי קילו) ומוצרבים אלא הפסקה בזרת כף

צד ארתימה כ - 10 דקות. מתקבל מסה סמיכה

ובבדה.

6. לפתס רומת ומאלה בוליות מוסיפים הצץ דק

את הפבלאוה לו רקחה ופחים ומתליטים אבל כ - 5

דקות נוספות טח כדי בחול. אלא מסיקים אבוט

כדי ללא יוצרו ג'לישי. (פתס אונרה לפיות סמיכה

מאד) ומבלים דקה נוספת טח כדי צרבו ומכבים

ארבעה. חלבו לכזור כא בצץ ארבעה את הפתס ואל

ארתיק ארבעה.

7. מניחים בצלות 4 כפות אסיד (אפלר גץ יומה), 8

כפות צום (אפלר כמה לארבעים) ובסית סחוג ירוק

או אדום. אץ אלא ארבעים סחוג ניט אונרה צד פסחוג

ארפוסך במקוון כסית חמאך.

גמ"ר

המרכז למורשת הרמב"ם ועדות ישראל
בשיתוף דיבוק חברים מזמינים את הציבור הרחב ל-

התוועדות הכנה ליום כיפור בדיבוק חברים

עם הרב שלומי שפירא
ישיבת רמת גן

תזרה | ניגונים | נשעה

יום שלישי, ו' תשרי, 21:00
בבית משפ' גומני, בנה ביתך 133 אלומה

פיוט לסוכות

מאת רבנו דוד חסין זצ"ל

מתוך ספרו הנפלא תהלה לדוד הנדפס באמסטרדם בשנת תקס"ו
ושוב בקזבלנקה בשנת תרצ"א עם הוספות.

הפיוט מתוך החלק הקרוי "סוכת דוד" העוסק בענייני חג הסוכות ומצותיו.

רבנו המחבר נולד במכנאס בשנת תפ"ב וחי בה עד פטירתו בשנה תקנ"ב, ותהלתו מלאה הארץ והיה מגדולי החכמים הרשומים. תא פוק חזי מה שכתב עליו גיסו רבינו המלאך רפאל ברדונו זיע"א בהקדמתו לתהלה לדוד דפוס אמסטרדם, וז"ל, נעים זמירות ישראל, אחד מתלמידיו של אדונו דוד המלך ע"ה, החכם השלם והכולל כהה"ד דוד בן חסין יצ"ו, מנטיעותיו של הרב הגדול אדוני אבי זלה"ה. והוא נער לא מש מתוך האהל אהלו של מר אבא זלה"ה, שומע ומוסיף, למדו והדריכו, ומכל טוב ערכו, לא אז מחבבו, עד שנתן לו את בתו אחותי הגדולה. ויוצא פרח ויצץ ציץ, דמי לפרצדא דתותי דקלא, ומטו ליה כשבועין הילולא. ויהי דוד בכל דרכיו משכיל, בגמרא ופירושיה עסקתו, ובמדרשים רכולתו, שנה ופירש וחבר ספרים באמרים נכונים וברורים. ובחכמה השיר נתחבר, ועל בני גילו בה התגבר, וכל שיריו וזמירותיו נתפשטו בקרב ישראל, לשורר בהם בחגים ובמועדים, ובמצהלות חתנים עם כל מיני ששונים, מכנף הארץ זמירותיו שמענו כל בית ישראל בחצרויהם ובטירותם כל היום יהגו בשירי דוד וכו'. ע"כ. ופיוטו נפוצו בכל תפוצות ישראל, כמו תפוצות ישראל, כמו אערוך מהלל ניבי, והפיוט אוחיל יום, ת"ל הננו עוסקים בספרו לפרש רמיזותיו ומוצא שירותיו, ומוצא שירותיו, והיא רעוא שנוכה להדפיסו בקרוב כלול בהדרו. וזכות המחבר תהא מגן וצינה עלינו ועב"י. אנס"ו.

לולב ומיניו לעם אמונים בנוי ומשוכלל על טעמי הלולב ומיניו, כפי הטעמים שנאמרו בהם, מהם נעלמים ומהם המפורסמים, ונרמז בו מ"ש בתקוני הזהור אמרתי אעלה בתמר ראשי תיבות א'תרוג, ע'רבה, ל'ולב, ה'ד'ס. נועם: סוכה ולולב סימן: אני דוד בן חסין חזק

כְּדָבְרִי אֵל חֵי נֶאֱזַר בְּגְבוּרָה אֵל הָאִישׁ
מִשֶּׁה פְּנִים בְּפָנִים
לוֹלֵב וּמִיָּנִי

לוֹלֵב וּמִיָּנִי לְעַם אֱמוּנִים אָבוּא בָּם
אוֹדָה שׁוֹכֵן מְעוּנִים

יִקַּח אִישׁ לוֹלֵב בְּיַד וּמִיָּנִי פְרִי עֵץ הַדָּר
בְּשִׂמְלֵאל דִּינִי
עֲצֵי יַעַר אֵז וְרִנְנוּ מִלְּפָנֵי אֲדוֹן כָּל
הָאֲדוֹנִים
לוֹלֵב וּמִיָּנִי

אֲזַכִּיר חֲסֵדֵי אֵל וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר שָׁם
בְּמִצְרַיִם אוֹתוֹתָיו
וְגַם קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל אַרְבְּעָה
מִיָּנִים
לוֹלֵב וּמִיָּנִי

נֹדַעַת לָנוּ חֶבְהָ יִתְרָה כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַר מִצְוֹת
הַתּוֹרָה
דְּעוּ לָכֶם יִשְׂרָאֵל חֲבָרִים דִּין אֵיהוּ הַדָּר
מִחֲבָרִים

ה"א אחרונה משם בן ארבע וזאת בישראל
מלפנים
לולב ומיניו

גד מצוה ואור תורה מאירים טעם גרים
שניהם חונים
לולב ומיניו

סודות עצומים וגם גדולים בארבע מינים הם
כלולים
ואל יודעי חן המה מגלים שפתותיהם
שושנים שושנים
לולב ומיניו

ולעמת לומדי דת יקותיאל כפות תמרים חק
לישראל
ענף עץ עבות שומרי מצות אל ערבי נחל
אנשים ריקנים
לולב ומיניו

יעשה בהם אדם בתבונה נענועים מספר
עשר ושמונה
בקריאת הלל הודו ואנא לשש קצוות העולם
פונים
לולב ומיניו

דומה ההדס אל העינים והערבה לשפתים
לולב צלעות ושדרה בינתים ואתרוג כלב
בתוך מצפונים
לולב ומיניו

גודה ונהלל יה צור עולמים אשר בחר בנו מן
העמים
לשמור את מצותיו כל הימים לחיותנו בקרב
שנים
לולב ומיניו

בדי ההדס הם לזכרון שלשה אבות ישני
חברון
ערבי נחל הם משה אהרן נביאי אמת צירים
אמנים
לולב ומיניו

חי דר שמים צור מגגנו זכור לנו ברית
אבותינו
קבל ברצון תפלותינו ותגדל שמך בשיר
ורנני
לולב ומיניו

נרמז בהם עוד שמו יתעלה שם המיוחד
בהה"ן מלא
בם נאמר אמרתי אעלה בתמר אחזה
בסנסנים
לולב ומיניו

חכמת שלמה באתרוג נקבע מלכות בית דוד
נקראת בת שבע

לשמיעת הפיוט
סרקו את הקוד

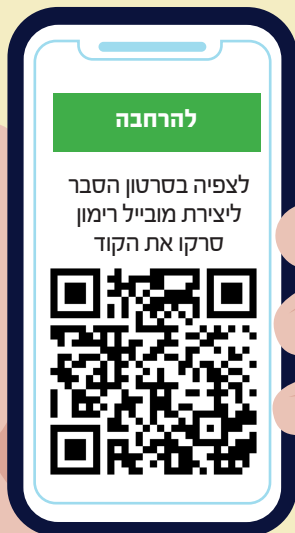

הפינה לצעירים

תפזורת לחגי תשרי

ה	ר	ו	ת	ת	ח	מ	ש
מ	ס	ד	ה	ב	ר	ע	ר
נ	ב	ת	ו	כ	ו	ס	י
ש	מ	י	ר	ש	ת	צ	מ
ל	ת	ו	ח	י	ל	ס	ו
ו	י	ג	ו	ר	ת	א	נ
ל	ט	ס	ב	ה	נ	צ	מ
ב	ה	נ	ש	ה	ש	א	ר

תשרי/ ראש השנה/ סוכות/ לולב/
אתרוג/ הדס ערבה/ סליחות/
רימון/ דבש/ שמחת תורה

שנה חדשה

שנה חדשה בפתח.
זכרנו שנה מאתגרת. כל אחד מהחיים שלו.
חיילים בחזית, אישים, מיליונים בבתי מלון.
השנה הזו מסתיימת ומתחילה שנה חדשה.
זו הזדמנות להתקבל על שנה טובה, על
התחלה טובה.
שנכבה לשנה של גאולה, שנה שגשב באזנים
בארצנו.

שנה שתהיה רבואה לכל המכאובים שהיו
בשנה הזו. רבואה שלווה ארצנו.
וכל אחד באופן אישי, זו הזדמנות לכבד
לשנה חדשה מביאה אתה הזדמנויות
חדשות להצליח, לשמוח, ליצור שינויים
חדשים בחיים שלנו.

איתנו סולגרים שנה, משאירים את כל מה
שאיתנו לא רוצים שיעסיק אותנו לשנה
הבאה ולתקיים רח את מה שנקיים איתנו
לנצח אנו להיות שמחים יותר, טובים יותר.

.....
הפינה הזו היא בשבילכם,
ואני רוצים שתכתבו לנו על
מה מעניין אתכם שנכתוב כאן
בעלונים הבאים. אתם יותר
ממוזמנים לכתוב לנו למייל:
edotlyeladim@gmail.com